

tujem duhu smo ostali zares le pedagoška »provinca« (zakaj ne celo »kolonija«?) in kot takšno nas žepa po slovenski originalnosti!

Zato je pozdraviti vsak pokret, ki hoče razgibati duhove in uničiti takšno nezasišano jalovost! Pri nas smo včasih tako navajeni, da se odkrivamo tujo do tal, pa naj je prišel med nas še s tako abotno neumnostjo. Doneč naslov takega tuja nam nadomestila včasih vse! Učitelja pa — o, tega pa le s kolom po glavil! Prepričan sem, če bi »Kritiko« izdajal kak, recimo, akademski naslov, da bi jo vsevprek hvalilo. Dostikrat se čudim, da smo priznali Vranca, ki je vendar samo — učitelj!

Kritika vsega našega hotenja in delovanja bi morala biti sestavina dela. Izgleda pa, da smo izgubili stike z njo. V času, ko se posebej naglašamo demokratično, bi jo morali tembolj gojiti. JUU je gotovo demokratična ustanova. Kot takšna bo že v svojem interesu podpirala kritiko, ki je dobrohotna in ne razdiralna. Da je potreba velika, pa dokazuje pedagoška apatičnost — a včasih je že molk najglasnejši govor!

Kdor je le nekoliko prislunil ljudski duši, je šele prav spoznal, kje so naše potrebe.

Ne smemo biti nervozni, če pove kdo krepko besedo, vredno cekinal! Kdor dela, greši! Naše delo naj bo prerešeno! Zakaj bi mi, učiteljska para, pustili le drugim govoriti, ki ne poznajo življenja! Ker: med našim pedagoškim kažipotom in »provinco« je ogromen prepad. Tudi naša dolžnost je, da povemo svoje mnenje, četudi ni »učeno«!

Ne gre trenutno samo za to ali to ali to kritiko ali »Kritiko«, temveč za pojav, za vsak pojav, ki bi ga mogli na tem polju zaznamovati. Če smo 20 let tavalili, dostikrat ne vedo, kako bi iz vsega tega protislovij, je že končno čas, da napravimo ekskurzijo v življenje sploh in posebej še v naše življenje. Zadosti je bilo nerazvložane matematike! Zato: »Naj živi kritika«!

Še to: Ni moj namen, zagovarjati kogar koli ali celo časopis »Kritiko«. Toda ton polemike v zadnjem »Učit. tov.« na str. 3. glasno očituje občutljivost, nervoznost, katere ne morem odobravati. Občutljivost ali prevetka nervoznost se rada ustavlja pri nevažnih malenkostih. Bojim se, da se je to zgodilo! In tole že lahko zaseneči jasno izražanje!

Opomba uredništva: Članek priobčujemo kot mišljenje organiziranega člana.

Albin Podjavoršek.

Kolikor glav, toliko misli!...

V U. T. z dne 3. novembra t. l. se je pod naslovom »Nekaj besed o naših pomožnih knjigah« zaletel vame neznani mi kritik —n—. Res, mojega imena ni imenoval, a da ne bo menil, da me ga je sram, ga bom postavil ob koncu tega dopisa. Ze iz naslova mojega dopisa je razvidno, da se kritike ne branim; zakaj človek, ki se te boji, ne sme vzeti v roke peresnika s peresom. Toda kritik mora imeti vsaj nekoliko Belinski-Levistikovega duha in ne sme biti žalosten pojav, ki drži v eni roki kadičnico in se plazi pred malikom po trebuhu, v drugi pa cepec in išče prilike, kje in kdaj bi lopnil neljubega mu človeka po zobeh, da utihne enkrat za vselej. Ne, to ni kritika.

Kritik —n— mi očita najprej fraze. Res je, da je tudi zgodovina v zvezi z epiko in dramatiko, a frazarjenje ona ne trpi; zakaj njej gre za kedar, kje, kako, zakaj, posledice in nove smernice iz vsega tega. Da tega v kratki pomožni knjigi za v roke učencu nisem mogel podati tako kot bi rad kritik —n—, se ume samo po sebi. Učni načrt! Menda mi kritiku —n— ni treba razlagati na dolgo in široko, da mu dajem smernice (ne samo pri nas!) vis maior. Obseg knjige! Tu so dane samo markantne poteze, ob katerih ustvarja učitelj po svoje, a ne v obliki povestice, kot meni to kritik —n—. Ali ne čuti prav nič, da je ravno s to trditvijo zašel še v večje blato, nego pa je bilo ono, po katerem so brodili nepoklicani ljudje, ki s šolsko prakso niso v zvezi in niso ničesar doprinesli k modernizaciji šole? — Povestice, pa naj imajo še tako mikaven naslov, so produkti učiteljevih možgan; in te produkte naj sprejema učence moderne šole! To navlako iz dobe Šmida in Špilmana smo v mladinski literaturi komaj zadušili, a kritik —n— jo obuja ob zgodovini v novo življenje! Ne bodimo šolobarde in ne rinimo vsega v obliko povestice, da ne zaide mo iz pokopanega formalizma v šablonizem.

Možgani so možgani in hočejo delati in se ne kisati. Tudi pri zgodovini ni treba povesti! Podaj z mesom, kar nudi okostje, in pokaži skupino primernih slik in učenec bo slikal po svoje in ne požiral prežvečene učiteljeve hrane, podane v obliki možganske simbolistike, ki rine vedno učitelja v ospredje. To je bil eden izmed glavnih vzrokov, da so napovedali boj stari šoli, ki pa jo kritik —n— rine iznova in menda nevede izza plota!

Kritik —n— toži tudi o neuspehu. Ta je lahko dvojen, t. j. materialen in duhovni. Da ni bilo prvega, mu pove lahko »Učit. tiskarna«; zakaj 16.000 izvodov je prodala tekem 2 let, druga izdaja bi bila izšla že pred leti, a ni; zakaj, tega ne bom razpravljati na tem mestu, a je le izšla kasneje v 9000 izvodih in bo tudi ta razprodana prej nego marsikatera druga knjiga. A če bi delale moje pomožne knjige duhovno škodo, bi ne imel v svoji miniciji toliko pozivov, pohval in zahval in to izvečine iz vrst onih 4000, ki jih omenja kritik —n—.

Kar pa se tiče »Odbora za učiteljske pomožne knjige« moram kritiku —n— povedati najprej to, da za učitelje nisem napisal še nobene pomožne knjige; zakaj tako predrzen še nisem nikoli bil; a če bi kaj takega storil, bi grešil smrtni greh nad glavnimi zahtevami moderne šole. Skušal sem jih pisati le za učence! In jih bom šel! Zakaj dobil sem že naročilo od merodajne strani in že tudi delam in upam, da me ne bo sram pred »Odborom za pomožne knjige« za v roke učencev; zakaj uverjen sem, da bodo v tem odboru sedeli možje, in ne figure, ki se jih bom ognil v velikem ovinku tako, da jih ne bom srečal nikoli več in se jim niti z besedo odzval, pa naj kriče za menoj, pred menoj in nad menoj? »Človek, kam jadraš?« — »Svojo smer, a brez kadičnice in cepca!«... In to je moj prvi in zadnji odgovor v tem in podobnih primerih.

J. E. Polák.

Kadar pridete v Ljubljano, se zglasite pri občeznani manufakturni veletrgovini

R. MIKLAUC „Pri Škofu“
Lingarjeva ulica — Pred Škofijo,

kjer boste našli veliko izbiro blaga za moške in damske obleke po izredno ugodnih cenah
Ne pozabite: R. Miklauc, Ljubljana

dobi, dvignilo tudi na bivšem Kranjskem slovensko šolo na primerno višino.

Ta, učiteljstvu in šoli sovražni sistem je pa gotovo rodil zle posledice v vzgoji našega naroda in marsikaj se je dalo popraviti šele po osvobojenju, marsikaj bo pa še potreba izpopolniti ter popraviti v bodočnosti tako, da bo šola mogla postati res institucija, ki bo služila samo povzdigi narodne kulture in jačanju narodne in državljanske zavesti.

Po osvobojenju je postala naša šola državna, kakor je tudi učiteljstvo postalo državno uradništvo. S tem je bilo dano vse jamstvo, da bo šolstvo postalo popolnoma neodvisno od vsakdanjih dnevnih političnih vprašanj ter da bodo tako iz šolstva izključeni vsi škodljivi lokalni vplivi. Šola naj bi postala na ta način samostojna kulturno prosvetna duhovna sila, ki naj bi dvigala narodno kulturo ter napajala državljane z zdravim narodnim ponosom, narodno in državljansko zavestjo.

Smer, ki je bila dana naši šoli s poddržavljenjem, se pa v polni meri ni mogla uveljaviti, ker šola ni bila istočasno ločena od politične oblasti.

Nujno je zato potrebno, da se učiteljstvo bori poleg izboljšanja našega gmočnega položaja tudi za ločitev šole od politične oblasti.

Ustanoviti je neobhodno samostojne sreske šolske oblasti, katere naj bodo podrejene samostojnim banknim šolskim oblastem, te pa ministrstvu prosvete. Vse šolstvo v naši državi naj vodi šolski strokovnjaki.

Izboljšanje gmočnega položaja učiteljstva, učiteljska stalnost in depolitizacija šolstva je neobhodna potreba naše šole pri njenem delu za dvig narodne kulture ter narodne in državljanske zavesti.

Jelo Janežič.

Tone Fičafaj:

Jubilej začasnega šolskega upravitelja

Mrzel jezenski dan. Za devetimi hribi so se podili oblaki. Človeku je bilo, kakor bi mōra padla nanj...

Učitelj Zefranček je sedel zamišljen v šolski veži. Zdaj pa zdaj je pogledal skozi okno po goricah tja proti Rebrji, kjer je tolikokrat hodil po kostanjevem gozdičku in pre-mišljeval svojo usodo.

»Da, da, Veliki hrib...« Njegovo drugo službeno mesto je bil hrib — za devetimi hribi. Gadova luknja ga je sprejela kot idealnega pripravnika. Tu je prvič zasajal lopato na njivi narodne prosvete. Z idealizmom, z nerazumljivim zanosom je vcepil znanje vaškim paglavcem, zapuščenim hribovskim otrokom. In po tolikih letih je prišel še višje — nadmorska višina Velikega hriba je bila natančno za 101 m večja od Gadove luknje. No, pa je bil na boljšem: ni mu bilo treba spat na kozolec, tudi ne v vlažni sobici s koruznico in s slamo...

Globoko se je zamislil...

»Sedemnajst in pol leta učiteljujem. O, kje so tisti časi, ko sta se med in mleko cedila po naši mili domovini. Pa tu še kar gre. Vsaj ničesar ne zapravim. Železnica je daleč, enkrat na leto vidim vlak. Tovariši mi zavijajo...«, tako se je tolažil.

Zagrebel si je roke v lase in gledal v daljavo. »Oženil bi se! Potem bova z ženo skupno prenašala križe in težave učiteljskega stanu na tej grbasti zemlji. Ne, ne, ne, tega ni že ne! Žena tudi stane, pa niti tistih borih desetakov ni več uradno ocenjena. Žena je luksuz!«

Razjezil se je in vrgel stare knjige s police, da so se z velikim ropotom vsule na pre-

luknjana večna tla. Urejevati je začel inventar, kajti našel je nered na vseh koncih in krajih, pa oblast zahteva vse do pike in pičice na svojem mestu.

»Naj bo. To je moj zadnji posel hvale-vrednega začasnega šolskega upravitelja. Če še enkrat dobim to »zvanje«, grem rajši v Mrzlo Reber v leseno enorazrednico, kakor pa da tu za šefi in šefinjami urejam spise.«

Z nevoljo je pograbil sveženj starih aktov in jih vrgel v kot, da se je slaba vrstica pre-trgala in so se pokazali še pečati c. kr. Veličanstva od bog ve kdaj.

Vstopil je prijatelj šole, spoštovani in ugledni gospod Trlica, stara dobričina, ki je precej zaslužen za razvoj šole na Velikem hribu.

»Dober dan, gospod upravitelj!«

»Kakšen upravitelj, strela jasna!? Začasni šolski upravitelj, prosim!« se je Zefranček zadržal nad prišlecem.

Pustil je staro šaro in vstopila sta v »elegantno« sobico zraven razreda.

»No, gospod začasni šolski upravitelj, kako bo sedaj, ko smo izgubili gospoda upravitelja?«

»I, kaj bo? Jaz bom spet vozil, dokler drugi ne pride.«

»Hja, hm, jaz pa tega ne razumem. Bomo zaprosili, da ste vi najbolj spoštovan pri nas, pa vas bodo postavili. Če je ljudstvo za vas, bomo vendar kaj dosegli?« je pojasnjeval Trlica in včasih udaril po mizi.

»Počasi, prijateljček,« mu je segel v besedo Zefranček in se ironično nasmehnil, »ali poznate mojo storijo?«

»Ne!« je Trlica odkimal.

»Že v Gadovi luknji me je dvakrat dosegla čast, urejevati spise. Spremil sem prvega upravitelja na postajo, ko je odhajal. To je že tako pri nas. Silimo drugam, prosimo

† Matija Kenda

Dne 3. novembra t. l. je nenadno umrl v Goricanah šolski upravitelj v pokoju, tovariš Matija Kenda. Skromno in osamljeno je živel zadnja leta, neopaženo se je poslovil od življenja. Rojen v Gaberjah pri Tolminu l. 1860, je študiral učiteljske v Kopru, nakar je služboval na Kobariškem, nato pa dolgo vrsto let v Volčah pri Tolminu, od koder je njega in njegovo družino pregnala svetovna vihra v Smlednik, kjer je služboval do svoje upokojitve, katero je dosegel po 42 letnem plodnosnem delu kot vzoren učitelj in vzgojitelj. — Kot trdno značen, dobrončen, plemenit in nesebičen svetovalec ljudstva, si je pridobil povsod zaupanje in globoko spoštovanje.

Pokojnik je bil vedno dober in zaveden stanovski tovariš, vedno zvest učiteljskemu stremljenju za napredek šole in pouka ter učiteljskih pravic, četudi je bil mirnega in tihega značaja. Kot zvest in ljubezniv stanovski tovariš je bil vseskozi trden in zaveden član učiteljskega društva, kateremu je bil gotovo dobo tudi predsednik ter je po svojem značaju tiho, a odločno zastopal interese učiteljskega stanu in zagovarjal napredek šole in pouka.

Bil je med prvimi ustanovniki Slovenske šolske matice.

V vsem svojem dolgoletnem službovanju, a tudi v pokoju je še vedno marljivo sodeloval pri prosvetnih in nacionalnih družtvih.

Mnogo je pretrpel v svojem življenju, okusil vso grenkoto življenja in preстал obilo bridkih izkušenj.

V soboto, 5. novembra, je nastopil tovariš Kenda svojo poslednjo pot na pokopališče v Preski. Kako so ga spoštovali in ljubili, je pokazal njegov pogreb. Spremljala ga je dolga vrsta prijateljev in znancev ter domača šolska mladina z učiteljskim zborom. Izkazali so mu poslednjo počastitev in vzeli zadnje slovo od njega. Ob grobu so mu domači pevci zapeli, nakar so zagnile grude grob vnetega učitelja-dobričine.

Pri pogrebu smo pogrešali njegove stanovske tovariše iz predvojnne dobe.

Ob njegovem grobu plakajo globoko užaloščena soproga, sinovi in hčere, katere je vse vzgojil v strogo narodnem duhu.

Ohranili Te bomo v trajnem spominu, Ti pa spavaj in snivaj mirno v tej blagoslovljeni in svobodni jugoslovanski zemlji.

M. I.

Splošne vesti

Zahvala

Nj. Vis. kneza namestnika Pavla

Na izjavljeno sožalje ob priliki smrti Nj. kraljevskega Vis. kneza Arsena je Nj. kraljevsko Vis. knez namestnik Pavle izvolil poslati sledečo zahvalo:

Maršalat dvora Beograd, 26. okt. 1938.

Gospod predsednik

Nj. kraljevsko Vis. knez namestnik mi je blagovolil odrediti, da Vam izjavim zahvalo za izraze sožalja, ki ste jih izvolili izraziti v svojem imenu in v imenu jugoslovanskega učiteljskega združenja ob priliki smrti Nj. kraljevskega Vis. kneza Arsena.

Učiteljska tiskarna

—t Dobra kreda, ki ne škripa in se ne drobi pod roko pri pisanju na tablo v šoli, je veselje učitelja in učencev. Taka kreda je »Kutis«, ki jo dobite v Knjigarni Učiteljske tiskarne.

—t Karel Pahor: 100 slovenskih narodnih pesmi za dvoje gosli potrebujete, če hočete naučiti na gosli svoje učence in učenke.

—t Knjigarna Učiteljske tiskarne vam nudi vsakovrstne knjige. Dobite jih lahko tudi na obroke.

—t Knjigarna Učiteljske tiskarne je založila svinčnike lastne znamke »Kutis« v vseh trdotah. Če potrebujete zares dober svinčnik, sežite po njem. Zadovoljni boste in zadovoljen bo bralec pisave, ki je napravljena s tem dobrim svinčnikom.

—t Ali ste že pregledali svojo zbirko učil? Gotovo vam manjka marsikaj prepotrebne pri učenju fizike, kemije, prirodopisja, zemljepisja ali zgodovine. Naročite, kar vam manjka, v Knjigarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani ali pri njeni podružnici v Mariboru.

—t Želite prekopirati načrt ali kak črtež, nabavite si svetlopišni papir »Jasnit«, ki se izdeluje v Učiteljski tiskarni.

Izvolite gospod predsednik tudi ob tej priliki sprejeti izraze mojega posebnega spoštovanja.

Maršal dvora:

B. Čolakantić s. r.

Gospodu Ivanu Dimniku, predsedniku jugoslovanskega učiteljskega združenja, Beograd.

— Z učitelji poročene učiteljice. Učiteljska društva, ki še niso poslala sekciji imenskega seznama z učitelji poročenih učiteljic, ki jih izkazujejo v svojih mesečnih prijavah, naj store to z obratno pošto. Zadeva je nujna. Uprava JUU.

Mladinska matica

—mm Seja odbora Mladinske matice bo v ponedeljek, 14. novembra t. l., ob 18. uri. Po redni seji bo seja literarnega oddelka.

—mm Iz »Našega roda« so ponatisnili v 2. številki »Mladega Korotana« sestavek »Bolni lev« in »Gosja vojska«, iz Ribičičeve knjige »Mihec in Jakec« pa »Prve hlače«.

Najboljši trboveljski premog, suha bukova drva, bukove odpadke nudi trdka

„KURIVO“ družba z o. z.
Tyrševa cesta 31 Telefon 34-34

—mm »Ciciban čita«. Prvi zvezek Cicibanove knjižnice, tiskan samo z velikimi črkami, je kljub ponatisku že pošel. Ker se oglašajo številni naročniki, ki bi želeli imeti tudi letos to pomožno čtivo za začetnike, je M. M. pripravljena knjižico ponatisniti, če se javi do konca tega meseca dovolj naročnikov. Cena knjižice 1,50 din.

in jokamo, ko pride pa čas odhoda, se pa cmerimo. Pri vlaku je stalo učiteljstvo, gospod upravitelj pa se je s šopkom cvetja odpeljal drugam. Tovarišem, posebno nežnemu spolu so prišle solze v oči. Kaj pa je? Ali odhaja gospod v Ameriko? je vprašal prometni uradnik. »Ne, samo na boljšo šolo! In gospod prometnik ni mogel zadržati smeha. Vidite, za njim sem bil jaz imenovan slovesno za začasnega šolskega upravitelja, da sem vse lepo uredil in pripravil teren za novega, ki bo zasedel prestol. In je tudi prišel, mlad tovariš, kaj hočemo?« To je bil neki Peteršiljček.

»Kaj ste bili dolgo v tisti Gadovi luknji?«

»Eh, kmalu je Peteršiljček šel — in jaz sem za njim urejeval, kajpak. Saj Peteršiljček je bil dober zakonski mož, mož na svojem mestu. Nikoli ni tožil, da je poenostavljen administraciji potrebno. Kaj še! Do pike in pičice vse je bilo v redu. In še več. Aktov po spalnici, jedilnici in vseh drugih pritliklinah je bilo dovolj. Ni čudno, da je ženička Peteršiljčka, kakor so ji ljudje pravili — kar prišla za pero in reševala akte, samo da bi bil prej red po »sobanah«. Pa ga ni bilo! Ko pa je odhajal, ni bilo treba urejevati — ker sem prav kmalu tudi jaz pričel na Veliki hrib. Nič hudega, po potrebi službe. In še sedaj sem tu.«

»Hvala Bogu!« je dodal Trlica. »Tisti vaš prvi upravitelj pri nas ni bil pa nič kaj priljubljen. Še dobro za občino in za otroke, da ni dolgo tu ostal, takile pristranski ljudje niso za nas. Mi hočemo mož, ki bodo delali za ljudstvo, ki bodo po svoji marljivosti vzgled našim otrokom, ne pa...«

»No, za njim sem...« »Hlal! in krpal spet jaz,« ga je Zefranček prekinil. Zraven si je mislil: Kako oster sodnik je naše ljudstvo, na žalost večkrat tudi krivičen sodnik.

»Hja, če se dobro spominjam, so tisti gospod moralno podpirali telovadno društvo. Tudi mi z žuljavimi rokami, vedite, poznamo